

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ลักษณะพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจบางประการของเกษตรกร 2) สภาพการปลูกมันและปัญหาอุปสรรคในการปลูกมันของเกษตรกร 3) การตัดสินใจปลูกมันของเกษตรกร 4) เปรียบเทียบระดับการตัดสินใจปลูกมันของเกษตรกรที่มีลักษณะพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน กลุ่มตัวอย่างเป็นเกษตรกรผู้ปลูกมันเป็นแปลงที่มีขนาดพื้นที่อย่างน้อย 1 ไร่ ขึ้นไป ในจังหวัดขอนแก่น จำนวน 198 ราย ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows โดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้ค่าสถิติ t-test และค่า F-test แสดงผลข้อมูล

ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรส่วนมากเป็นชาย อายุเฉลี่ย 50.24 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4-7 เป็นสมาชิกธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ปลูกมันเพื่อใช้ทำผลิตภัณฑ์ในครัวเรือน ไม่เคยผ่านการฝึกอบรม เคยติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรสมาชิกในครัวเรือน เฉลี่ย 4.86 คน แรงงานเฉลี่ย 3.16 คน กิจกรรมทางการเกษตรกรคือปลูกมันและทำนา กิจกรรมนอกภาคเกษตรคือรับจ้าง พื้นที่ถือครองเฉลี่ย 19.7 ไร่ พื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 17.6 ไร่ พื้นที่ปลูกมันเฉลี่ย 1.5 ไร่ รายได้ในภาคเกษตรที่เป็นเงินสดเฉลี่ย 33,058.50 บาทต่อปี รายได้นอกภาคเกษตรที่เป็นเงินสดเฉลี่ย 14,173.10 บาทต่อปี รายจ่ายในภาคเกษตรที่เป็นเงินสดเฉลี่ย 21,240.69 บาทต่อปี รายจ่ายนอกภาคเกษตรที่เป็นเงินสดเฉลี่ย 4,100.96 บาทต่อปี เกษตรกรใช้เงินทุนของตนเองในการปลูกมันและไม่มีความต้องการขยายพื้นที่ปลูกมัน รับพันธุ์มันจากทางราชการ พันธุ์มันที่ปลูกคือพันธุ์ทรงฉัตร ปลูกด้วยต้นกล้า ปลูกมันช่วงเดือนกรกฎาคม-กันยายน ระยะปลูกน้อยกว่า 6 x 6 เมตร ไม่มีการปลูกพืชแซม ไม่มีการพรวนดิน กำจัดวัชพืชไม่เกิน 5 ครั้ง ไม่มีการให้น้ำ ไม่ใส่ปุ๋ยเคมี ไม่มีการปลูกซ่อม ศัตรูที่พบคือด้วงเจาะลำต้น เก็บเกี่ยวมันด้วยตนเองโดยใช้ไม้สอย พิจารณาในการเก็บเกี่ยวจากฝักมันที่มีทั้งฝักแห้งและฝักเขียว เก็บเกี่ยวมันครั้งเดียว เก็บเกี่ยวช่วงเดือนมีนาคม-เมษายน คัดแยกฝักแห้งแล้วตากเขียวและส่วนมากไม่ขายผลิตผล ไม่มีปัญหาเรื่องพันธุ์มัน ไม่มีปัญหาเรื่องการปลูก ไม่มีปัญหาเรื่องการปลูกพืชแซม แต่มีปัญหาเรื่องโรคและแมลง ไม่มีปัญหาเรื่อง

การใส่ปุ๋ย ไม่มีปัญหาเรื่องการเก็บเกี่ยว ไม่มีปัญหาเรื่องการกะเทาะเปลือกและไม่มีปัญหาเรื่องการตลาด

การตัดสินใจปลูกลำไยของเกษตรกรในจังหวัดขอนแก่นระดับมากในแต่ละด้าน พบว่า
ด้านกายภาพ คือ สภาพพื้นที่ ขนาดพื้นที่ปลูก ลักษณะของดินและความอุดมสมบูรณ์ของดิน

ด้านชีวภาพ คือ วิธีการปลูก ความสะดวกในการเก็บเกี่ยวและวิธีการป้องกันกำจัดศัตรูลำไย

ด้านเศรษฐกิจ คือ จำนวนแรงงานในครัวเรือน การได้รับความร่วมมือจากสมาชิกในครัวเรือนและรายได้จากการปลูกลำไย

ด้านสังคม คือ สมาชิกในครัวเรือนสนับสนุนให้ปลูก ญาติพี่น้องสนับสนุนให้ปลูก เพื่อนบ้านแนะนำให้ปลูก การปลูกลำไยแต่ดั้งเดิม เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรแนะนำให้ปลูกและเจ้าหน้าที่หน่วยงานอื่นๆแนะนำให้ปลูก

ด้านเทคนิคและการได้รับการสนับสนุน คือ การได้ติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

ด้านสิ่งจูงใจ คือ การยอมรับของเพื่อนบ้าน การยอมรับของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ความน่าสนใจและรายได้และการปลูกลำไยยึดถือตามประเพณี

ด้านอื่นๆ คือ การปลูกลำไยใช้ในกิจกรรมในครอบครัว การเป็นพืชที่ปลูกง่ายในท้องถิ่น ความรู้ความสามารถในการเรียนรู้จากบรรพบุรุษ การได้รับการชักชวนจากเพื่อนบ้านและการเป็นพืชที่นิยมปลูกลำไยในท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะ 1) ควรให้ความรู้เรื่องเทคโนโลยีในการผลิตลำไย โดยเฉพาะเทคโนโลยีในเรื่องการปลูกพืชแซม เช่น พืชตระกูลถั่ว พืชผักสวนครัว กล้ายและหญ้าเลี้ยงสัตว์ การให้น้ำ การใส่ปุ๋ยเคมี การปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยอินทรีย์และปุ๋ยสด เพราะส่วนใหญ่เกษตรกรปลูกลำไยไว้สำหรับใช้ทำผลิตภัณฑ์ในครอบครัว จึงควรเน้นเทคโนโลยีการผลิตเพื่อการค้า 2) ควรมีการถ่ายทอดเทคโนโลยีเรื่องการป้องกันกำจัดศัตรูลำไย เช่น การป้องกันกำจัดด้วงเจาะลำต้น เพราะเป็นปัญหาสำคัญในการทำลายต้นลำไยของเกษตรกร การถ่ายทอดเทคโนโลยีควรมีทั้งการบรรยายและการฝึกปฏิบัติ เพื่อให้เกษตรกรเกิดทักษะที่สามารถนำไปปฏิบัติในแปลงลำไยของตนเองได้ 3) ด้านกายภาพ ควรแนะนำให้เกษตรกรคัดเลือกพื้นที่และให้ความรู้เกี่ยวกับการปรับปรุงบำรุงดินให้เหมาะสมกับการปลูกลำไย 4) ด้านชีวภาพ แนะนำวิธีการปลูกลำไยให้ถูกวิธีเพื่อให้ต้นลำไยมีอัตราการรอดมากที่สุด โดยเฉพาะในช่วงต้นลำไยมีอายุน้อยและแนะนำวิธีการป้องกันกำจัดศัตรูลำไยโดยเฉพาะด้วงเจาะลำต้นลำไยที่สร้างปัญหาและความเสียหายให้แก่ต้นลำไยของเกษตรกร 5) ด้านเศรษฐกิจ ควรแนะนำเกษตรกรรวมกลุ่มเพื่อมีอำนาจต่อรอง ในการจำหน่ายลำไยและแนะนำวิธีการแปรรูปลำไยให้มีมูลค่าเพิ่มขึ้นมากกว่าที่จะให้เกษตรกรขายผลิตผลเป็นฝักลำไย 6) ด้านสังคม เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและเจ้าหน้าที่หน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการปลูกลำไยมีบทบาท

สำคัญในการส่งเสริมการปลูกนุ่น ดังนั้นควรพบปะและพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ตลอดทั้งให้ข้อมูลข่าวสารแก่เกษตรกรเป็นประจำ 7) ด้านเทคนิคและการได้รับการสนับสนุน เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรแนะนำและพบปะให้ความรู้แก่เกษตรกรเป็นประจำ 8) ด้านสิ่งจูงใจราชการควรส่งเสริมการปลูกนุ่นให้แพร่หลายและแรงจูงใจให้มีการใช้ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากนุ่นให้มากขึ้น เพื่อเป็นแรงกระตุ้นให้เกษตรกรหันมาให้ความสำคัญและปลูกนุ่นมากขึ้น 9) ด้านอื่นๆ ควรแนะนำให้มีความรู้เกี่ยวกับการแปรรูปผลิตภัณฑ์เพื่อเป็นการค้ามากขึ้น เพื่อให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจากการปลูกนุ่นเพื่อใช้ทำผลิตภัณฑ์ในครอบครัวมาเป็นทำผลิตภัณฑ์เพื่อการจำหน่ายมากขึ้น